

1

Barcelonassa 4. tammikuuta 1387

Merellä riehui myrsky, taivas oli lyijynharmaa. Telakan väki odotti jännittyneenä – venemiehet, merimiehet ja *bastaixit* eli satamakantajat hieroivat ja taputtelivat käsiään lämpimikseen ja yrittivät suojautua hyytävältä viimalta. Lähes kaikki olivat vaiti, katsoivat vuoroin toisiaan ja vuoroin ankaraa aallokkoa. Mahtava kolmenkymmenen aiorivin kaleeri oli joutunut sään armoille. Veneenveistäjät olivat jo edellisinä päivinä irrotta-
neet oppipoikiensa ja merimiesten avulla aluksen rungosta takilan ja muut varusteet: purjeet, mastot, peräsimen, tykistön, soutu-
penkit, aivot... Ne oli kuljetettu veneillä rannalle, mistä *bastaixit* olivat kantaneet ne makasiineihin. Nyt Santa Martan suunnaton hylky heittelehti tyrskyissä kolmen ankkurinsa varassa.

Kaksitoistavuotiaalla Hugolla oli ruskea tukka, likaiset kädet ja kasvot, suttuinen, polvipituinen paita ja terävä katse, joka oli nyt porautunut kiinni kuninkaallisen laivaston kaleeriin. Niin kauan kuin hän oli työskennellyt genovalaismiehen apulaisena telakalla, hän oli vetänyt maihin ja laskenut vesille lukuisia kaleereja, mutta Santa Marta oli suuri, ja rajuilma oli vaarallinen. Merenkävijöiden olisi mentävä nostamaan Santa Martan ankkurit, minkä jälkeen venemiesten olisi hinattava alus rantaan, jotta se voitaisiin yhteisvoimin siirtää telakalle talvehtimaan. Tehtävä oli raskas ja vaati paljon voimia siitä huolimatta, että käytössä oli väkipyörillä toimiva taljajärjestelmä. Vaikka Barcelona oli Genovan, Pisan ja Venetsian

ohella yksi Välimeren merkittävimmistä merimahdeista, kaupungissa ei ollut kunnollista satamaa – ei suojaisia poukamia eikä satama-altaita, jotka olisivat helpottaneet työtä. Barcelona oli pelkkää avointa rantaviivaa.

– *Anemmu*, genovalainen komensi Hugoa.

Hugo vilkaisi veneenveistäjää.

– Mutta..., hän mukisi.

– Älä väitä vastaan, genovalainen keskeytti. – Telakan johtaja ravisti juuri kättä venemiesten kiltamestarin kanssa, hän lisäsi ja nakkasi leukaansa kohti etäämpänä seisovia miehiä. – Se tarkoittaa, että he ovat päässeet sopimukseen lisäpalkkiosta, jonka kuningas maksaa hyvitykseksi myrskyn aiheuttamasta vaarasta. Me hoidamme aluksen maihin! *Anemmu*, mies toisti.

Hugo kyykistyi, nosti kaikilla voimillaan genovalaismiehen oikeaan nilkkaan kahleilla kiinnitetyn rautapallon ja painoi sen vatsaansa vasten.

– Oletko valmis? genovalainen kysyi.

– Olen.

– Telakkamestari odottaa.

Poika piteli rautapalloa, johon veneenveistäjä oli kahlehdittu. Hän kulki miehen perässä väkijoukossa, joka oli huomannut neuvottelut ja jutteli, huuteli, elehti ja huuteli vielä odotellessaan hermostuneena telakkamestarin ohjeita. Telakalla oli paljon Kataloniaan pakkotyöhön vangittuja genovalaisia, ja heidän rautapallojaan kannattelivat Hugon kaltaiset nuorukaiset.

Domenico Blasio oli Välimeren parhaita veneenveistäjiä, kenties telakkamestariakin parempi. Hän oli ottanut Hugon oppipojaksi herra Arnau Estanyolín sekä telakan johtajan apulaisen Juan del Navarron pyynnöstä, joista jälkimmäisellä oli suuri pömppövatsa ja kalju, pyöreä pää. Alkuun genovalainen oli kohdellut Hugoa kalseasti, vaikka hän rakasti työtään siinä määrin, että laivoja rakentaessaan hän lähes unohti olevansa vanki. Kun Aragonian Pietari IV Julma allekirjoitti alkeellisen rauhansopimuksen Genovan tasavallan kanssa, telakan pakkotyöläiset jäivät

odottamaan Genovan ja Katalonian välistä vanginvaihtoa ja omaa vapautumistaan. Silloin Domenico Blasio alkoi antaa Hugolle enemmän aikaa ja perehdyttää tätä Välimeren alueella arvostetun laivanrakennustaidon saloihin.

Kun genovalainen siirtyi muiden veneenveistäjien ja kiltamestareiden kanssa telakkamestarin luo, Hugo laski rautapallon hiekalle. Hän antoi katseensa kiertää. Jännitys tiivistyi: miehet valmistelivat välineitään, kulkivat edestakaisin, huikkailivat toisilleen, toivottivat onnea ja läiskivät toisiaan selkään jaksakseen tuulessa, kylmässä ja hämärässä usvassa, joka oli harvinainen ilmiö ikuisen auringonpaisteen Barcelonassa. Vaikka Hugon tehtävä oli ainoastaan kantaa genovalaisen rautapalloa, hän oli ylpeä siitä, että kuului joukkoon. Rantaviivalle, telakan edustalle kerääntynyt runsas yleisö hihkui ja osoitti suosiotaan. Hugo katseli merimiesten lapioita, joilla oli tarkoitus kaivaa hiekkaa kaleerin alta, vetotaljoja varten valmisteltavia köysiä ja pylpyröitä, venehakoja ja liukkaaksi rasvattuja, ruoholla peitetyjä palkkeja joita pitkin *bastaixit* valmistautuivat vetämään kaleeria rannalle...

Hugo unohti genovalaisen, jätti rautapallon maahan ja juoksi rantaviivalle kokoontuneiden *bastaixien* luo. Hänet otettiin ystävällisesti vastaan, häntä taputeltiin leppoisasti niskaan. ”Mihin sinä pallon jätit?” yksi kysyi keventääkseen tunnelmaa. He tunsivat Hugon tai olivat pikemminkin huomanneet, kuinka tärkeä poika oli vanhalle Arnau Estanyolille, joka näytti Barcelonan rotevien kantajien keskellä pikkuruiseksi kutistuneelta. Arnau Estanyolin tiesivät kaikki; hänen elämäntarinaansa ihailtiin, ja vanhempi sukupolvi kertoi yhä hänen työstään killan ja sen jäsenten eduksi. Kun Hugo asettui omistavasti viereen, Arnau pörrötti pojan tukkaa antamatta keskittymisensä herpaantua. Miehet puhuivat siitä, kuinka vaarallista oli soutaa kauas rannasta, kiinnittää köydet ja hinata kaleeri maihin. Alus saattaisi kaatua kyljelleen. Merenkäynti oli hirmuinen, ja vain harva rannan tuntumassa auttavista *bastaxeista* osasi uida.

– Hugo! joku kutsui metelin yli.

- Taasko sinä karkasit oppimestarisi luota? Arnau kysyi.
- Ei häntä vielä tarvita, poika puolustautui.
- Alahan mennä.
- Mutta...
- Mene, mene.

Hugo kanniskeli genovalaisen rautapalloa, kun tämä kulki rannalla jakelemassa käskyjä. Telakkamestari ja kaikki muutkin kunnioittivat Domenicoa ja veneenveistäjän ammattitaitoa. Kuohunta kasvoi, kun venemiehet pääsivät Santa Martaan, tarttuivat köysiin, nostivat ankkurit, laskeutuivat alas ja aloittivat hinauksen. Alusta veti rantaan yhteensä neljä venettä, kaksi kummallakin puolen. Jotkut seurasivat näytöstä kauhuissaan; hätä kuvastui ihmisten kasvoilla ja nyrkkiin puristetuissa kourissa. Enemmistö äityi kuitenkin kannustamaan muiden mukana niin, että rannalla raikui hillitön huuto.

– Herätys, Hugo, genovalainen ojensi poikaa, joka tarkkaili keikahtanutta venettä ja kahta laidan yli pudonnutta soutajaa ja pelkäsi muiden lailla heidän puolestaan.

– Mestari..., Hugo lausui anovasti irrottamatta katsettaan venemiestä, jotka taistelivat tovereittensa pelastamiseksi niin, että Santa Marta kallistui.

Hugo vapisi. Näkymä toi mieleen merimiesten kertomuksen parin vuoden takaisesta Sisilian-purjehduksesta, jolla hänen isänsä oli hukkunut vaahtopäihin. Genovalainen arvasi pojan mietteet. Hän tunsi tarinan ja unohtui itsekin katselemaan jännitysnäytelmää.

Toinen veteen pudonneista miehistä onnistui kampeamaan itsensä veneeseen, mutta toinen taisteli epätoivoisesti aallokossa. Häntä ei unohdettu. Toinen venekunta heitti hinausköytensä veteen ja suuntasi sinne, missä apua tarvitsevan toverin käsivarret olivat painuneet pinnan alle. Pian kädet erottuivat taas. Hengitystä pidättänyt yleisö huokaisi kuin yhdestä suusta. Sitten kädet katosivat jälleen näkyvistä. Virtaus kuljetti venemiestä avomerelle. Ensimmäinenkin venekunta heitti köytensä, ja kun kävi selväksi, mistä oli kysymys, molemmat veneet tulivat hätiin Santa Martan

toiselta puolelta. Kaikki neljä venekuntaa soutivat rivakasti pelastamaan toveriaan, ja rannalta miehiä rohkaisivat huutavat, rukoi-levat ja hiljaisiksi vaienneet toverit.

Hugo tunsi genovalaisen oppimestarinsa puristavan hänen olkapäitään mutta ei valittanut kipua.

Santa Marta jäi pelastustoimissa tuuliajolle ja juuttui pienelle Sant Damiàn aallonmurtajalle. Jotkut vilkaisivat nopeasti kaleeria mutta käänsivät sitten katseensa veneisiin. Yhdestä heilautettiin merkki, joka painoi hyväuskoiset polvilleen, mutta valtaosa jäi odotuskannalle. Entä jos he olivat tulkinneet eleen väärin? Nyt jokaisesta venekunnasta elehdittiin, käsivarret ja nyrkit heiluivat niin kuin venemiehet olisivat takoneet taivasta. Ei epäilystäkään, he soutivat naurun, halausten ja kyynelten keskelle rantaan.

Hugo aisti mestarinsa huojennuksen mutta vapisi yhä. Hänen isäänsä ei kuulemma ollut voitu pelastaa. Hugo kuvitteli isänsä heiluttaneen käsiään avunpyynnöksi samalla tavoin kuin vasta veden varaan joutunut venemies.

Genovalainen seisoi Hugon takana ja taputti häntä ystävällisesti poskelle.

– Meri voi olla sekä kutsuva että julma, mies kuiskasi. – Ehkä sinun isäsi auttoi tuon miekkosen pois pinnan alta.

Sillä välin Santa Martaa riepottelevat aallot hakkasivat alusta aallonmurtajan kiviä vasten.

– ENNEN PURJEHDUS SALLITTIIN vain huhtikuusta lokakuuhun. Toisin on nyt, ja tässä on tulos, Arnau totesi Hugolle Santa Martan tuhoutumisen jälkeisenä päivänä, kun he kulkivat yhdessä kohti Riberan kaupunginosaa.

Telakan väki keräsi kaleerista rannalle ajelehtivaa puutavaraa ja yritti pelastaa Sant Damiàn kiville kariutuneesta hylystä sen minkä pystyi. Genovalainen ei pystynyt työskentelemään kivillä rautapalloon kahlehdittuna, joten hän sai Hugon kanssa vapaa-päivän, joka venyi kahdeksi, koska seuraavana päivänä oli loppiais-sunnuntai.

– Nykyään kaleerit ovat parempia kuin ennen. Taitavat mestarit rakentavat ne ensiluokkaisesta puusta ja raudasta, ja airo-rivejä on enemmän, Arnau kuvaili. – Olemme kokeneempia purjehtijoita, joten aina on joku, joka uhmaa talvea. Ihmiset unohtavat, että meri ei armahda varomatonta.

He olivat kiertäneet ovelta ovelle anomassa almuja, ja nyt he veivät rahoja Santa Maria del Marin kirkon köyhäinlippaaseen. Kirkko sai vaivaskassansa runsaasti veroja sekä vuokratuloja omistamistaan viinitarhoista, rakennuksista ja liiketiloista. Köyhäinlippaan hoitajana Arnau-herra joutui keräämään rahaa, mutta hän teki sen mielellään. Hugon isän kuoltua Arnau oli avustanut pojan perhettä Santa Maria del Marin seurakunnan nimissä, ja Hugo oli kulkenut mukana keräämässä rahaa hädänalaisille. Hugo tunsu almuja antavat mutta ei vastaanottajia.

– Miksi...? poika aloitti, ja Arnau rohkaisi häntä hyväntahtoisella ilmeellä jatkamaan. – Miksi teidänlaisenne mies käyttää aikansa... almujen anomiseen?

Arnau hymyili maltillisesti ennen kuin vastasi:

– Almujen kerääminen puutteenalaisille on Jumalan suoma etuoikeus, eikä siinä ole mitään hävettävää. Kukaan ei antaisi lanttiakaan ihmiselle, johon ei voi luottaa. Santa Maria del Marin seurakunnan köyhäinhoitoon valitaan vain kiltamestareita, ja toden totta, meidän on kerjättävä köyhille. Ja tiedätkö mitä?

Arnau jatkoi, ennen kuin Hugo ehti pudistaa päätään.

– Santa Maria del Marin köyhäinhoidosta vastaavien luottohenkilöiden ei tarvitse tehdä tiliä rahankeruusta eikä koko köyhäinavusta. Meidän ei tarvitse tehdä selkoa kenellekään, ei Santa Marian arkkidiakonille... eikä edes piispalle! Vain Barcelonan kiltamestarit ovat ansainneet niin suuren luottamuksen. Minä pidän omana tietonani ne henkilöt ja perheet, joita olen auttanut laupiaiden barcelonalaisten almuilla.

Hugo kulki mukana rahankeruussa, kunnes Arnau löysi hänelle työtä telakalta. Genovalaisen apupoikana Hugo oppisi rakentamaan laivoja ja kouliintuisi oikeaksi veneenveistäjäksi. Ennen kuin

Hugo aloitti telakalla, Arnau oli löytänyt hänen pikkusiskolleen Arsendalle paikan nunnan palvelijana Jonqueresin luostarissa. Uskonsisar suostui pukemaan, ruokkimaan ja kasvattamaan tytön hyveeseen ja nuhteeseen sekä antamaan tälle kymmenen vuoden palveluksen jälkeen kahdenkymmenen lliuran myötäjäiset – niin Arnaun ja Jonqueresin nunnan väliseen sopimukseen oli kirjattu.

Hugo oli innoissaan mahdollisuudesta seurata telakalla laivanrakennusta, vaikka hän ei tehnyt muuta kuin kantoi genovalaisen vangin rautapalloa. Iloa kuitenkin laimensi ero Antonina-äidistä.

– Joudunko muuttamaan pois? Nukunko siellä yötikin? poika kysyi huolissaan, kun äiti oli kertonut työpaikasta. – Miksi en voi käydä telakalla töissä ja tulla tänne sinun luoksesi nukkumaan niin kuin tähänkin asti?

– Koska minäkin muutan täältä pois, Antonina vastasi lempeän maanittelevaan sävyyn.

Hugo pudisti päätään.

– Mutta tämänhän on meidän kotimme...

– Hugo, minulla ei ole tähän varaa, Antonina selitti. – Me köyhät leskiäidit olemme kuin vaivaisia vanhuksia: pitäisihän sinun tietää, että meillä ei ole tässä kaupungissa tulevaisuutta.

– Mutta Arnau...

Antonina keskeytti taas:

– Arnau on löytänyt minulle työn, josta saan korvaukseksi vaatteet, yösijan, ruokaa ja kenties vähän rahaakin. Jos sisaresi on luostarissa ja sinä telakalla, mitä minä täällä yksin teen?

– Voi, äiti! Hugo huusi ja rutisti Antoninaa tiukasti.

BARCELONAN KUNINKAALLISEN LAIVASTON telakka sijaitsi aivan meren rannalla. Julkisivupuolen kahdeksaa pitkää hallia suojasivat pilarien kannattelemat harjakatot, ja takana oli suurten kaleerien rakentamiseen tarkoitettu avara piha. Pihan vastakkaisella laidalla oli toinen rakennus, jonka kahdeksassa korkeassa, valoisassa hallissa mahtui rakentamaan, korjaamaan ja säilyttämään kaikenkokoisia katalonialaisia laivoja. Jaakko I Valloittajan alkuun

saattaman ja sittemmin Pietari IV Julman viimeistelemän valtavan telakkarakennuksen kruunasi neljä komeaa kulmatornia.

Telakan hallien, tornien ja höyrytysaltaiden lähellä makasiineissa säilytettiin kaleerien rakennusaineita ja -tarvikkeita: lautoja ja työkaluja, airoja, aseita, jousia, nuolia, peitsiä, pertuskoja, miekkoja, veistokirveitä, ruukkukaupalla sammutettua kalkkia entraavan vihollisen sokaisemiseksi ja saippuaa kannen liukastamiseksi, pikeä vihollisalusten sytyttämiseksi, kilpiä jotka järjestettiin riviin laidoilte suojaamaan soutajia, nahkapeitteitä tulituksen varalta, purjeita, viirejä ja nauvoja, kettinkejä, ankkureita, mastoja, lyhtyjä ja loputon määrä pylpyröitä ja takiloita.

Telakka sijaitsi Santa Maria del Marin kirkosta katsottuna toisella laidalla Barcelonaa, Framenorsin luostarin naapurissa; kaupunginmuuri ulottui suojaamaan munkkeja, mutta laivanrakentajat odottivat Pietari IV Julman suunnittelemaa uutta muuria, joka sulkisi telakankin sisäänsä. Rahan puutteessa Ravalin uuden kaupunginosan ympärille kaavailtu muuri oli jäänyt kesken.

Antonina ei lähtenyt saattamaan Hugoa.

– Olet jo iso poika. Älä koskaan unohda isääsi.

Äiti jätti hyvästit pystypäin, reipasta teeskennellen, pysytellen tahallaan parin askeleen etäisyydellä ja rukoillen mielessään, että Arnau-herra veisi jo Hugon mukanaan, jotta hän voisi itkeä suruaan salaa.

Arnau luki hänen ajatuksensa ja kosketti Hugoa kevyesti selästä.

– Kyllä te vielä tapaatte, mies lohdutti, kun poika käveli eteenpäin mutta katse kotia kohti.

Hugo tottui nopeasti uuteen ympäristöönsä ja viiletti tuon tuosta kaupungin halki tapaamaan äitiään. Arnau-herra oli kertonut Antoninan työskentelevän hansikkaantekijän kotiapulaisena Carrer Canalsilla, vanhan kastelukanavan varrella, Santa Maria del Marin kirkon takana.

– Jos hän kerran on poikasi, voitte häipyä molemmat, hansikkaantekijän rouva älähti palvelijansa arkaan selittelyyn, kun oli nähnyt Antoninan syleilevän poikaansa ovensuussa. – Sinä olet yhtä

tyhjän kanssa, et tiedä muusta kuin kalasta etkä ole rikkaita palvelullut milloinkaan. Ja sinä taas... Painu tiehesi täältä! hansikkaantekijän rouva kailotti, osoitti Hugoa ja jäi odottamaan.

Hugo ymmärsi äitinsä oudon ilmeen ja käänsi murheissaan selkensä katseelle, joka oli muuttunut iloisesta ja toiveikkaasta surulliseksi ja neuvottomaksi. Antonina näki, kun poika loittoni, mutta ei riittävän kauas. Hugo kuuli suljetun oven takaa kujalle kantautuvat torut ja puhkesi itkuun.

Hugo kävi säännöllisesti Carrer Canalsilla siinä toivossa, että näkisi äitinsä. Seuraavalla kerralla hän jäi seisoskelemaan talon nurkille, mutta ei löytänyt kapealta kujalta piilopaikkaa. ”Mitä sinä siellä lymyilet?” joku kiljui yläkerran ikkunasta. ”Varkaussako olet? Ala laputtaa!” Hugo pelkäsi hansikkaantekijän vaimon kuulevan naisen huudot ja läksyttävän taas hänen äitiään, joten hän pani jalkaa toisen eteen ja poistui paikalta.

Seuraavina päivinä Hugo käveli Carrer Canalsia ikään kuin olisi ollut ohikulkumatkalla, hidasteli aina hansikkaantekijän talon kohdalla ja hyräili laulua, jota hänen isällään oli ollut tapana viheltää, mutta ei nähnyt äitiään.

Pettynyt Hugo lohduttautui toteamalla, että näkisi äitinsä sunnuntain messussa, ja lähti Riberan kaupunginosaan etsimään Arnau Estanyolia, joka oli yleensä joko Santa Maria del Marin kirkossa, kotonaan merenkävijöiden tiheään rakennetussa naapurustossa tai kenties toimistossaan, jossa herra kävi yhä harvemmin uskottuaan työt alaisilleen. Kirkon, kodin ja toimiston tarkistettuaan Hugo etsiskeli kaduilta. Yleensä Arnauta ei ollut vaikea löytää. Riberan kaupunginosassa Arnau Estanyol oli tunnettu ja arvostettu kiltamestari. Hugon piti vain kysellä, Carrer Amplen leipomosta, De la Marin lihakaupasta, juustolasta tai jommastakummasta kalakaupasta.

Niihin aikoihin Hugo kuuli Arnau-herran vaimosta, jonka nimi oli Mar. Vanhus oli ylpeä siitä, että puoliso oli *bastaixin* tytär. Hugo sai tietää myös heidän pojastaan Bernatista, joka oli jonkin verran häntä vanhempi.

– Kahdentoistako sinä olet? Arnau toisti Hugon ilmoitettua jälleen kerran ikänsä. – Meidän Bernat on täyttänyt jo kuusitoista. Hän opiskelee kaupankäyntiä ja merenkulkua Aleksandrian merituomioistuimessa. Pian hän varmaan palaa jo kotiin. En jaksaisi enää huolehtia liiketoiminnasta. Olen jo vanha mies!

– Älkää nyt...

– Älä väitä vastaan, Arnau keskeytti.

Hugo ei väittänyt vastaan vaan nyökkäsi, ja vanhus otti hänestä tukea jatkaakseen matkaa. Hugosta oli mukavaa, että Arnau-herra turvasi häneen. Hän tunsi itsensä tärkeäksi, kun ihmiset osoittivat heille kunnioitusta; hänestä oli hauskaa vastata tervehdyksiin, ja joskus hän kumarsi niin syvään, että horjahti.

– Älä kumartele tuolla tavoin ketään, Arnau neuvoi kerran.

Hugo ei sanonut mitään. Arnau odotti, sillä hän tunsi pojan ja tiesi tämän esittävän pian oman näkemyksensä.

– Teidän ei tarvitse kumartaa, koska olette kunniakansalainen, poika perusteli, – mutta minä...

– Mietipä uudelleen. Ehkä olen saavuttanut asemani juuri siksi, etten ole kumarrellut ketään, Arnau sanoi.

Siihen Hugo ei osannut vastata, eikä Arnau ajatellut asiaa enempää: hän muisteli päivää, jolloin oli kontannut Puigien salongin poikki suutelemaan Margaridan silkkitossua. Puigit olivat Estanyoleille sukua, mutta vaurastuneina ja ylpistyneinä he olivat nöyryyttäneet Arnauta ja tämän isää Bernatia ja toimittaneet Bernatin Blatin aukiolle hirtettäväksi kuin pahaisen roiston. Margarida oli vihannut Bernatia yli kaiken. Vaikka aikaa oli kulunut, Arnauta puistatti, kun hän muisteli naista. Hirttäjäisten jälkeen hän ei ollut heistä kuullut.

Kun he lähestyivät Santa Maria del Marin kirkkoa sinä tammi-kuisena päivänä 1387, muuan vaatimaton mies, kenties merenkulkija, tervehti heitä suurieleisesti, ja Hugo hymyili muistaessaan Arnaun neuvon: ”Älä kumartele ketään.” Sitä neuvoa noudattamalla Hugo sai osakseen roppakaupalla potkuja ja korvatillikoita, mutta Arnau-herra oli oikeassa: jokaisen tappelun jälkeen telakan

pojat arvostivat häntä enemmän, vaikka hän yleensä saikin isomilta selkäänsä.

Santa Maria del Marin kirkon ja Bornin aukion takana Llullin aukiolla he kuulivat kirkonkellojen kaukaista kuminaa. Arnau seisahtui monen muun kulkijan tavoin aloilleen – se soitto ei kutsunut messuun.

– Tuo on kuninkaallinen kuolinsoitto, vanhus kuiskasi ja siristi silmiään. – Kuningas Pietari IV on kuollut.

Samassa Santa Maria del Marin kirkon kellot alkoivat pauhata. Niihin yhtyivät Sants Just i Pastorin, Santa Claran ja Framenorsin kellot... Hetkessä kaikki Barcelonan ja lähiseudun kirkonkellot ilmoittivat kuolinsanomaa.

– Kuningas! kaduilla huudettiin. – Kuningas on kuollut!

Hugo huomasi vanhan Arnaun väsyneiden, vetistävien silmien eksyvän Bornin aukion suuntaan. Poika tulkitsi levottomuuden väärin.

– Arvostitteko te kuningas Pietaria paljonkin?

Arnau nyrppisti nenäänsä ja pudisti päätään sen näköisenä, että majesteetti olisi pakottanut hänet naimisiin kavalan, kieron kummityttärensä kanssa.

– Entä mitä mieltä olette hänen pojastaan? Hugo intti.

– Prinssi Juhanastako? Arnau varmisti.

”Hän tapatti yhden maailman sydämellisimmistä ihmisistä”, Arnau olisi halunnut vastata. Häntä kirpaisi äkillinen muisto Hasdaista, juutalaismiehestä jonka lapset hän oli pelastanut ja joka oli sen jälkeen ottanut hänet siipiensä suojiin, auttanut häntä rikastumaan ja poltettu myöhemmin elävältä. Vuodet olivat vierineet...

– Hän on häijy ihminen, Arnau vastasi lyhyesti.

”Hän vaati kolme syntipukkia”, Arnau muisteli. ”Kolme aulista miestä, jotka uhrautuivat rakkaittensa ja yhteisönsä vuoksi.”

Arnau huokaisi ja otti lujasti Hugosta tukea.

– Mennään kotiin, hän joudutti, kun väki kiljui ja ryntäili kirkonkellojen jylässä. – Pahoin pelkään, että lähipäivinä ja -viikkoina Barcelonassa joudutaan elämään vaikeita aikoja.